

Regionkontoret
Styrning och stöd
Mats Vendelius
Handläggare

Beslutsförslag

Datum	Diarienummer
2023-05-17	PnH230062

Patientnämnden Halland**Beslutsförslag - beredning av särskilda ärenden -
språkstörning****Förslag till beslut**

Patientnämnden Halland beslutar att

- inlämna tjänsteskrivelse till berörda vårdgivare för åtgärd och återkoppling till Patientnämnden senast den 31 december 2023.
- anteckna informationen till protokollet.

Sammanfattning

Patienter i skolåldern med misstänkt språkstörning kan riskera att inte få funktionsnedsättningen diagnosticerad då vare sig regionen eller kommunerna har tagit fram riktlinjer för detta. Det finns ett regionalt avtal med kommunerna gällande läs och skrivsvårigheter men där språkstörning inte har reglerats. Risk för allvarliga avvikelser.

Iakttagelse inom delproblem bedömning/utredning har gjorts i ett ärende vilket redovisas i bilaga. Konsekvenserna för denna patient har varit fördröjda undersökningar, utredningar, psykiskt lidande relaterat till utebliven diagnosticering och stödjande åtgärder.

Bakgrund

Patientnämnden ska bidra till kvalitetsutveckling, hög patientsäkerhet och till att verksamheterna inom hälso- och sjukvården anpassas efter patienterna behov och förutsättningar. Patientnämnden kan även föreslå åtgärder som behöver vidtas inom hälso- och sjukvården för att komma till rätta med

identifierade problem- och riskområden. Patienter och närståendes synpunkter och idéer kan vara underlag för sådana åtgärder.

Identifierat problemområde/avvikelse

Uteblivet vårdansvar vid misstänkt språkstörning hos barn i skolåldern skapar bekymmer med bedömning, utredning, remisshantering och genomförande av behandlings/stödjande insatser.

Huvudproblem: Vård och behandling

Delproblem: Bedömning/utredning

Organisation: Region Halland och Hallands kommuner

Patientnämndens kansli har uppmärksammats av ett patientfall där vårdnadshavaren eftersökt kontakter för att få barnet undersökt och bedömt då det finns språkliga hinder i tal vad gäller både utformandet av ord och förståelse för det som sägs. Det föreligger en misstanke om språkstörning. Vårdnadshavaren har fått beskedet att det inte finns någon vårdenhet inom regionen som utreder och diagnosticerar barn med språkstörning som är i skolåldern. Utredningar och behandlingar ges till barn upp till sex års ålder.

Då barnet har passerat sex års ålder finns det inte någon rutin inom regionen som beskriver vilken vårdenhet som ska bedöma misstänkt språkstörning. Regionen kan utreda dyslexi eller grav språkstörning det vill säga svår och varaktig. Det är dock oklart vilken vårdenhet som sätter graderingen grav. Hänvisning görs till skolhälsovården. Kommunen har till vårdnadshavaren informerat dem att de inte diagnosticerar patienter men kan utifrån bedömda tillstånd utforma stödjande insatser. Kommunen har kompetens inom området. De insatser som görs och ges får barnet till godo under skoltid vilket innebär att på fritid och efter skolgång upphör stödet.

Det finns ett regionalt avtal mellan kommunerna i Halland och Region Halland där ansvar för insatser riktade mot barn och unga med läs och skrivsvårigheter reglerats. Avtalets avsikt var att förtydliga regionens och kommunernas ansvar gällande elever med behov av diagnosticering och insatser vid läs- och skrivsvårigheter. I avtalet saknades tydliga skrivningar gällande tal- och språksvårigheter. Därav har en regional arbetsgrupp startats upp som tog fram ett avtalsförslag 2018 mellan kommunerna och regionen vad gäller läs och skrivsvårigheter samt tal och språksvårigheter. Förslaget godkändes inte av regionala och kommunala beslutsfattare. Arbetet har legat i

träda fram tills nu då det åter har aktiverats och beräknas vara klart i början av hösten 2023 med ett nytt förslag.

Patientnämndens kansli har i sitt uppdrag tagit kontakt med olika vårdenheter för att söka information om vilken vårdenhet som har första bedömningsansvaret för patienten. Det har framförts både av Hallands sjukhus/rehabiliteringskliniken samt vårdcentralen Nyhem att det inte är under deras ansvar att bedöma barn i skolåldern. Hänvisningar görs till skolhälsovården. Regional chefläkare har informerats om pågående patientärendet vilket har lett till en förfrågan från honom till fyra förvaltningar för besvarande om hur de ska säkerställa att barnpatienten får adekvat bedömning och utredning. Patientnämndens kansli har i möte med representanter fått klarhet i att regionen anser att detta är en fråga för skolhälsovården.

Patientnämndens kansli har i sin iakttagelse noterat att det finns förekomster av allvarliga avvikelser med uteblivna bedömningar och att ingen tar vårdansvar för patienten. Det hänvisas till icke klarlagda avtalsförhållanden mellan region och kommun. Konsekvenserna för patienten har varit fördröjda undersökningar, utredningar och psykiskt lidande relaterat till funktionella språkliga hinder.

Enligt Gillbergs centrum Göteborg är språkstörning en form av utvecklingsneurologisk språklig funktionsnedsättning. Barn med språkstörning kan ha svårigheter med ljudsystemet, svårt att formulera sig muntligt och att hitta ord, svårigheter att lära sig nya ord och/eller att förstå talat och skrivet språk. Barn med diagnosen språkstörning har betydande svårigheter inom ett eller flera av dessa områden som påverkar talat språk, förståelse och/eller kommunikationsförmåga. Diagnosen nämns även i engelska former, då som Developmental language disorder, DLD.

DLD inkluderar svårigheter med att tillägna sig, förstå, producera eller använda språk som kommer under utvecklingsperioden, oftast tidig barndom. Personens nivå av förståelse, produktion eller användning av språk är markant under nivån för vad som förväntas utifrån ålder och intellektuellt fungerande. Språksvårigheterna förklaras inte av någon annan utvecklingsneurologisk eller sensorisk nedsättning eller neurologiskt tillstånd, inklusive hjärnskada eller infektion. DLD exkluderar autism, sjukdomar i nervsystemet, dövhet, selektiv mutism.

Språkstörning är den vanligaste funktionsnedsättningen hos barn och förekommer isolerat eller samtidigt som någon annan funktionsnedsättning.

Utvecklingsrelaterad språkstörning/DLD förekommer hos 5–8 % av alla en- eller flerspråkiga barn i förskoleålder. Därutöver har 2–3 % av dessa patienter en kombination med intellektuell funktionsnedsättning (autism).

Språkstörning kan vara ärftlig eller genetiskt betingad -> multifaktorell.

Språkstörning – beskrivning från Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM)

Barn och elever som har en språkstörning har inte samma språkliga förmåga som jämnåriga. De kan ha svårt att förstå vad andra säger, att själva prata så andra förstår eller båda delarna. En språkstörning kan kvarstå under skolåren och ända upp i vuxen ålder. Men svårigheterna visar sig på olika sätt i olika åldrar. En språkstörning är inte statisk utan varierar mellan olika individer, från situation till situation och ändrar karaktär över tid. Olika problem kan uppstå när barnet ställs inför olika utmaningar, men det är den underliggande språkstörningen som är orsaken.

Hur utreds språkstörning enligt SPSM?

När ett barn har en sen eller avvikande språkutveckling uppmärksammas det ofta redan på barnavårdscentralen, BVC. Föräldrarna kan ha märkt att barnet inte kommit i gång med talet lika snabbt som jämnåriga, eller inte verkar förstå instruktioner. Om barnet går i förskolan eller skolan kan det vara en förskollärare, en lärare eller en modersmåls lärare som uppmärksammat språkutvecklingen. Ibland har förskolan eller skolan gjort pedagogiska bedömningar som visar att det kan handla om en språkstörning. För att avgöra om det rör sig om diagnosen språkstörning behövs en remiss till en logoped. Logopeden bedömer elevens språk och ställer frågor till föräldrar och skola. En utredning hos logoped kan också avgöra om eleven har andra svårigheter. Det kan vara specifika läs- och skrivsvårigheter, dyslexi, eller specifika matematiksvårigheter, dyskalkyli. I en del fall behöver även en psykolog utreda om det finns misstankar om fler svårigheter.

Övervägande

Patientnämndens kansli kan se att det i detta ärende finns en problematik där barnpatienten på grund av sen identifiering av misstänkt språkstörning tappas bort av regionen och kommunen. I dialog med regionala och kommunala förvaltningar bekräftas ett mönster med bristande vårdorganisation och ansvarstagande. Underlaget är dock för litet för att värdera om det är enskilda patienter som drabbats av en allvarlig avvikelse eller om det föreligger ett systematiskt organisationsproblem.

Patientnämndens kanslis bedömning är att otydligheter i ansvarsfördelning leder till att barnens rättigheter till trygg och säker vård inte i dag tillgodoses i enlighet med barnkonventionen eller patientlagens intentioner. I befintligt avtal mellan kommunerna i Halland och Region Halland saknas tydliga skrivningar gällande tal- och språksvårigheter. Otydligheterna i avtalet har skapat frågor kring ansvar och gränsdragning, vilket har lett till uteblivna utredningar och att barn/ungdomar i behov av stöd fortfarande i vissa fall inte får den hjälp de behöver. För att minimera eller utesluta risk för att vårdskador ska ske behöver åtgärder vidtas. Patientnämndens kansli ser att detta bör kunna regleras i nytt avtal.

Förvaltning

Henrik Lundahl
Kanslichef

Mats Vendelius
Handläggare

Bilaga:

Utdrag av patientberättelser

Nämndens beslut delges

Patientnämndens samtliga huvudmän.